

K-märkt hus i räntekrig mot staten

**"Gata upp och gata ner" med
HARALD NORBELIE**

Har du som läsare någon historisk undring om Kungsholmen eller vill veta varför din gata heter som den gör?

Skriv då till Harald Norbelie så svarar han i Vårt Kungsholmen. Adressen är: Vårt Kungsholmen, Box 122 01, 102 25 Stockholm. Skriv "Gata upp och gata ner" på kuvertet!

Här på John Ericssonsgatan 5 ligger Sveriges första kollektivhus. Intressant både som idé och som arkitektur, konstaterar Harald Norbelie.

Förr fanns också en pigdebatt. Fast den handlade mer om problemet med att hitta bra hembiträden än det skamliga i att vilja ha hjälp i hemmen. "Hembiträdesfrågan" skrevs det spaltkilometer om för så där femti, sexti år sen. Något som i dag anses som totalt oacceptabelt kunde förr vara en självklarhet och det vi idag ser som självklart och givet var förr avvikande och konstigt.

På trettioalet diskuterade Alva Myrdal fastlåsta könsroller, svårigheterna för kvinnor att yrkesarbeta, kollektivt boende och barnuppfostran. En förutsättning för allt detta var att markservicen sköttes av någon annan, inte i första hand av maken utan av anställd personal, utbildad för att

ta hand om mat, tvätt, städning eller barn. Exempelvis i Storbarnkammaren skulle särskilt "gladlynta människotyper" anställas, säger professorskan Myrdal i en intervju.

Ordning och reda och var sak på sin plats. I dag är det ideologiskt riktigt att andra tar hand om barnen, men däremot ideologiskt fel att någon annan tar hand om städningen i hemmet, hur gladlynt människotyp det sen än är.

På John Ericssonsgatan 6 ligger ett på många sätt intressant hus. Det är Sveriges första kollektivhus. Intressant både som idé och som arkitektur. Det byggdes 1935 och Alva Myrdal var en av de drivande krafterna bakom kollektivpro-

jektet och arkitekten Sven Markelius ritade. Från början fanns 57 lägenheter, flertalet två- eller med mycket små kök eller kokvrår.

Genomsnittsyten per lägenhet var 33 kvadratmeter! Mer skulle inte behövas, eftersom så stor del av den vakna tiden inte skulle förläggas till lägenheten. Folk skulle arbeta, maten fick man från centralköket, antingen gick man ner i restaurangen och åt, det är där Salzern finns i dag, eller också fick man upp krubbet med mathissen. Och barnen togs således om hand av munter personal. Det fanns till och med nattis, först i Sverige förstås.

På varje våningsplan var det två nedkast. Det ena för soporna och det andra för smutstvätten. Hade man kastat rätt påse i rätt nedkast fick man tillbaka tvätten ren och

nysruken efter ett par dagar. För att denna Sköna Nya Värld skulle fungera krävdes förstås en stab av tjänstefolk, sammanlagt 22 "hemslavinnor", och för dem fanns övernattningslägenheter på varje våningsplan, små ettor utan kök eller kokvrå och inte heller dusch, men toalett fanns. Det var ju inte meningen att tjänstestaben skulle bo på John Ericssonsgatan utan blott tillfälligt sova över.

Men att bo och leva så här jämställt kostade på, kanske en årslön på 12 000 kronor vilket säkert var tre gånger så mycket som en vanlig arbetarlön.

Så det var mest något för tidens radikala elit, och även om man hör att huset kallas för "Myrdals-huset" så är det sant bara så tillvida att det var Alva som drev igenom projektet. Däremot bodde aldrig familjen Myrdal där, men arkitekt Markelius fick i uppdrag att rita en funktionell villa åt dem i Bromma.

Sven Markelius själv var däremot trogen sina ideal och bodde i sitt hus.

Ja, snacka gär ju!

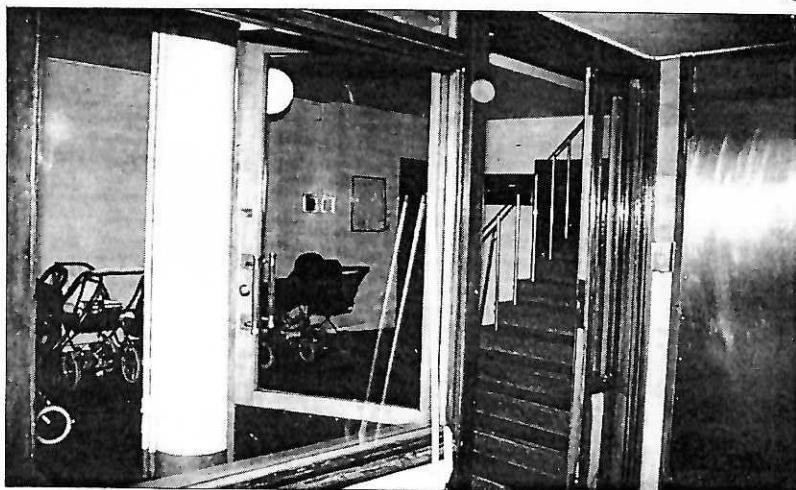
I köken finns mathissar som går direkt till restaurangen i botten-våningen...genialt!

Kollektivhuset på John Ericssonsgatan är faktiskt kulturskyddat.

1992 blev det byggnadsminnesförklarat, och är därmed det första funkishuset som nådde denna status, men det gäller bara fasader, trapphall och entréer. Lägenheterna får man förändra eller slä ihop om så skulle vara. De boen-

VART KUNGSHOLMEN

25

Sveriges första kollektivhus, ritat av Sven Markelius, vimlar av roliga detaljer och finesser. Det anses så speciellt att det K-märktes 1992. Men nu anser bostadsrättsföreningen att räntevillkoren i samband med K-märkningen har ändrats - och stämmer staten. (Foton: Marcus Johansson).

de är nog i allmänhet stolta över sitt hus och den status det åtnjuter. Även om det kostar.

Staten som stått för K-märkningen ställer inte upp med pengar och dessutom har villkoren förändrats under resans gång. Så nu har Bostadsrättsföreningen stämt Staten. Ären innan huset byggnadsminnesförklarades hade det genomgått en omfattande och dyr restaurering, en arbete som skulle präglas av en "hög kulturhistorisk ambitionsnivå". Inga problem, tyckte man på John Ericssonsgatan, eftersom Staten garanterade en räntenivå som gjorde det hela acceptabelt.

Problemet är att sen dess så har staten förändrat räntenivån, det vill säga det som en gång var en garanti var inte det. Det är ungefär som när Birgitta Dahl använde ordet "oåterkalleligt", om ni kommer ihåg. Nej, hon var ingen löftessvikare. Hennes löfte var minsann "oåterkalleligt då det gavs", sa hon då hon blev pressad, men sen var det faktiskt möjligt att återkalla.

Ska det vara på det sättet får man ändra i ordböckerna. Där kan man läsa sig till följande synonymer för oåterkalleligt: orygglig, definitiv, slutgiltig.

Och för garanti: säkerhet, borgen, trygghet, försäkras, löfte. Men om garantin bara är ett tryggt och säkert löfte den dan den ges och inte ett par år senare vad kallas garantin då? Är inte poängen med en garanti att den är oåterkallelig, annars är det väl en icke-garanti? Rätta mej om jag har fel.

Staten ändrade således de garanterade lånevillkoren, det vill säga räntan gick upp, så nu får de boende på John Ericssonsgatan betala mycket dyrt för att de gjort en kulturinsats med sitt hus.

O tack är världens lön.